

Háborús naptár 1945 március

VALLANAK A KORTÁRSÁK

Így indult az ifjúsági mozgalom

(Február 24: Az amerikaiak bevonulnak Manilába.)
Március 3.: Finnország hadat üzen Németországnak.
Március 4.: Az angolok a kínaiak támogatásával bevonulnak Thaziba (Burma).
Március 6.: Egy SS tiszt megölése miatt Hollandiában 300 túszt végeznek ki.
Romániában megalakul Petru Groza kormánya.
Március 6—15: A német hadsereg támadása a Balatonnál.
Március 7.: A szövetségesek elfoglalják Köln és a remageni hidat.
Március 9.: Az angolok Burmában elérik Mandalayt.
Az amerikai hadsereg elfoglalja Bonnt.
Súlyos légitámadás Tokió ellen.
A japán hadsereg hivatalosan is megszállja egész Indokínát.
Március 13.: A szovjet hadsereg elfoglalja Küstrin városát és erődjét.
Március 23.: A Bécs felszabadításáért indított szovjet offenzíva kezdete.
Március 24.: Veszprém felszabadul.
Március 26.: A szövetségesek elfoglalják Frankfurtot.
Március 28.: A szovjet hadsereg elfoglalja Gdyniát.
Komárom és Győr felszabadulása.
Március 28.: Az amerikaiak elfoglalják Wiesbadent.
Himmler különbéke ajánlata a szövetségeseknek.
Március 29.: A szovjet hadsereg felszabadítja Szombat helyet és Zalaegerszeget.
Március 30.: Dortmundban lemészárolnak 289 antifasisztát.
Gdansk megadja magát.
A szovjet hadsereg Kösztgnél átlépi az osztrák határt.
(Április 1.: Okinawa szigetén amerikai csapatok szállnak partra.)

Fábry Zoltán: Európa elrablása (Részlet)

A fasizmussal rokon német egzisztencializmus mint a lételem háborús filozófiája, embert rombol és embert fertőz. Az imperializmus filozófiája nem más, mint kísértő sugallat, majd: gyilkosságra taszító parancs. A félelem dinamikája a modern imperializmus lendítő kerekére kapcsolva, senkivé, semmivé, ágyútöltelékévé üli az embert. Az imperializmus és német filozófiája félelemben és félelemből él: a félelemben vert embert a félelmetesség eszközeként, személytelen gyilkos rovarrá tenyészt. A nullpontú töppedt ember csak az embertelenség, a háború hőse lehet. A félelemben tartott embert a háború az egyetlen mozgási lehetőség: maga az életillúzió! Dühét, elkeseredését, bosszúját, egész nem jó életét a szembenálló ellenségbe fojtja. A háború itt a gyilkosság szabadsága. Irto-

zatosan visszajára fordult szabadságharc: az öles szabadsága, fékevesztettsége. A gyilkossá tett ember csak az ürre döbbent: önmagára, félelme, félelmetességére, példátlan kihasználtságára, kissemmizettségére. Az eredményt J. R. Becher összegezi: „Ha a félelem körbe jár, és uralkodó társadalmi állapotá válik, akkor az ember szemmel láthatóan elnyomódik és a félelem produktuma lesz: remegő kreatúra, minden öntudattól megfosztott senki, aki ajultsága tudatában semmire valóvá válik még a saját szemében is. Homo deminutus: az ember saját lefokozottságában, törpítettségében: az ember, aki tulajdonképpen értékét eljátszotta... A minimumra, a semmire redukált ember — hiábavalósága végpontján” (Das poetische Prinzip, Berlin, 1957. 320).

Sztyemenko: Ahol a győzelmet kovácsolták (Részlet)

A 4., 2. és 3. Ukrán Front sávjában — elsősorban politikai megfontolásokról kiindulva — a vezérek már jóval nagyobb eredményekre számítottak. Határozott elhatározás lehetősége mutatkozott Moravszka, Ostrava, Brno terepszakaszára és Bécs megközelítő útvonalaira. Teljesen reálisnak tűnt számunkra, hogy rövid idő alatt elfoglaljuk Budapestet és átkeljük a Dunán. Az ellenség gyalogság jelentős részét itt magyar hadosztályok képezték, amelyek harcalképességét akkori feltételezések szerint alááshatta a lakosság körében erősödő háborúellenes hangulat és a fasiszták kegyetlenkedései, akik Magyarországot bármi áron meg akarták

tartani a „Harmadik Birodalom” csatlósának. Sajnos, feltételezéseink nem igazolódtak be. A németek által támogatott fasiszta diktatúrának sikerült még egy ideig Magyarországot a fasiszta katonai gépezethez kötni. Október végétől rendkívül súlyos és véres harcok kezdődtek a budapesti irányban. A 2. Ukrán Fronttal szemben egy 39 magasabb egységből álló ellenséges csoportosítás harcolt, amelynek magját hét (öt német és két magyar) páncélos hadtest alkotta. Az ellenség jól megerősített és szerteágazó védelmi rendszerre támaszkodott és szívósan ellenállt. A magyar fővárosért vívott harc három és fél hónapig tartott.

„Sztálingrádtól Berlinig”

Az MHSZ a II. világháborúról

Dr. Szántó Sándor elvtárs, MHSZ-szervezetünk titkára tájékoztatott bennünket arról az előadássorozatról, amelyet — a tartalékosok továbbképzésének keretében — egyetemi MHSZ-szervezetünk szervezett a II. világháború főbb eseményeiről — a Szovjetunió megtámadásától Berlin elestéig.
A program negyedik, utolsó előtti előadását február 17-én, délután fél három órakor „Sztálingrádtól Berlinig” címmel Szabó Pál alezredes, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia hadtörténeli tanszékének főelőadója tartotta. Előadásában ismertette a Románia felszabadítását közvetlenül megelőző jasi támadó hadműveletet, majd magát a Románia felszabadításáért vívott harcot. Az előadás második részében Lengyelország felsza-

badítását, Berlin ostromát, a háború befejezését követhették nyomon érdeklődő tartalékosaink.
Egy hónap múlva, március 17-én hazánk, Magyarország felszabadítása lesz az előadássorozat befejező része, melyet a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia hadtörténeli tanszékének előadóinak tartalékosaink csak mintegy kétharmada jelent meg. A Magyar Honvédelmi Szövetség programja jobb teljesítésre és szélesebb körű érdeklődésre tarthat számot egyetemünkön.

45 öse csodálatos volt és rettenetes volt.

Budapest „nincs-város”. Maga í semmi. Vízbe fúlt hidak, halottak, koldusok, nyomorékok, megvakult házak, törmelékhegyek, bomba-zakadékok, didergők, éhezők, kedvest-síratók, szemében guberálók, tolvajok, kennerért-vízért-fényért verekedők, magukba roskadtak, káromkodók város.

De városa a roppant lehetőségeknek is, a remény ágába kapaszkodóknak, a tevékenyeknek, a küszködve munkálkodóknak, az igazaknak, akik hitték és tudták, hogy ez az esztendő egy új és emberhez méltó élet rajtja.

Ebben a végletes indulatú, éhes és nyüzsgő városban úgy jelent meg a Diák, mint egy „békebeli” tünemény; soványan, lyukas cipőben, ócska ruhában, de vígan és lelkesen, készen a tanulásra, a politikálásra, országépítésre, világmegváltásra.

Az egyetemre tóduló fiatalok verszegenek voltak, vitaminhiányban szenvedtek, tömegük vegyes volt, származásában és érzelmeiben egyaránt, de mindenütt akadt egy tüzes mag, amely nemcsak vallotta magát kommunistának, de kommunistaként is élt, tanult, dolgozott, s hevíttette maga körül a télovakat, a még sehová-nem-tartozókat is.

A MŰEGYETEMEN megalkult a párt, a párttitkár Vámos Tibor hallgató, a párt helyisége a magasföldszint 54, az a két kicsi szoba, amelyben több mint 10 esztendője a Jövő Mérnöke szerkesztősége dolgozik.

Az ifjúsági mozgalom is bontakozni kezdett, az azonos eszmét valló fiúk és lányok megtalálták egymást, s a még kevés tagot számláló, de céljában halálisan biztos, feladataiban, akaratában, munkájában elszánt és erős pártszervezet körül tömörülve szerveztek, agitáltak, tanultak, rohammunkáltak.

Ösztönesség, robbanó energia, fenntartás nélküli hit, harci kedv, lobogó fiatalság, vidámság jellemezte a mozgalmat. Tevan Zsófia, aki ma tudományos munkatárs egyetemünkön, ennek a minőségileg más műgyetemi légkört teremtő ifjúsági mozgalomnak egyik főszereplője volt.

Huszonöt év előtti emlékeinek legelsője a beiratkozás. Hogy lett akkor műgyetemi hallgató az ember? Például így:

— 45 nyarán a párt a szeghalmi járásba küldött (én különben békéscsabai vagyok, ott élttem abban az időben) MADISZ-titkárnak. Négy-közéig tartozott hozzá, s nem volt időm Pestre utazni. Az öcsém vitte fel az érettségi bizonyítványomat, s egyszerűen ráírta a nevemet a jelentkezettek listájára. Kész. Műgyetemi hallgató lettem.

Az építész mérnöki karon hatszázán kezdtek a tanulást. De hol? Alig volt néhány félig-meddig ép terem. S miből? Jegyzet, tankönyv nem volt. Szigorúan be kellett járni az előadásokra, mert csak arra támaszkodhatott a diák, amit maga jegyezgetett.

És volt-e mit ennie a diáknak? Az egyetlen működő menza (a mai önkiszolgáló a K-épület alagsorában) egyházi kézen volt. „Saját” gyerekeit ellátta, a többi úgy kaparta össze a kosztját, ahogy tudta. Tevan Zsófiék az orvos egyetem nagy, közös menzájára jártak (a Kisfaludy-menza a mai Corvin mozi mellett volt), ahol takarmányborsót mértek az éhes ifiúságnak — mosogatószert.

S volt-e lakása annak, aki vidékről indult vándorútra, hogy meghódítsa a pesti egyetemet? Kollégium?! A sokat emlegetett, útalt, csúfolt, Róbert Károly körüti kolosz, a „Kocsedó”, kacsalábon forgó várnak számítot volna. Mi volt tehát?

Hit a jövőben, s állandó küzdelem a tanuláshoz szük-

„letejelt”. A PIKOSZ-osok tehát jöttek a megrakott targoncákkal, s végre volt miből főzni, Szabó Pál hallgató, az első menza igazgatója (ma a Budapesti Lakásépítő Vállalat igazgatója) könnyebben lélegzett. Hogy azonban a PIKOSZ-osoknak is legyen némi öröme a „letejelés” keserűségében — Csűrös Zoltán rektor fogadást adott tiszteletükre az étteremben, ahol a cinegevékony hallgatók tiszteletteljes derűltséggel nézték a kövér és megilletődött PIKOSZ-osok seregletét. (A menza-emlékekhez hozzátartozik az is, hogy a Dán Vöröskereszt nem kis támogatást nyújtott a magyar műgyetemistáknak. Felejtethet tejberezsek, kakaók, menyeyei izek a háborús évek után!)

A kollégiumszervezés külön írást érdemel, de addig is álljon itt egy kis töredéke a visszaemlékezéseknek. Az első

Hát a tanulásról nem beszélünk? Hisz végül is itt, a Műgyetem romos épületeiben egy új mérnökgeneráció nevelődött!

Eleinte bizony többet politizált, vitatkozott, dolgozott ez az ifjúság — mint tanult. Aztán rájöttek, hogy éppen ők, a hatalomra került munkás-paraszt osztály fiai, lányai behozhatatlan hátrányba kerülnek, ha nem veszik komolyabban az egyetemet. A lemorzsolódás óriási volt (Tevan Zsófia a 600-as évfolyamából kb. mindössze kétszázan végeztek.)

Technikus

A MŰEGYETEMI IFJÚSÁG LAPJA

kollégium a Reáltanodai utcában jött létre Kázmér Sándor általános mérnök-hallgató irányítása mellett, Vásárhelyi Pál néven.

Az épületanyag megszerzésében Rajk László segítette a Technikus Kört. „Meggyszerezte” nekik a Férihegyi repülőteret, bontási anyagforrásként. Itt rohammunkáltak a fiatalok, az itt heverő téglák és tetőanyagban rejtett az első technikus kollégium ígérete.

Komoly szerepe volt az első műgyetemi lapnak, a Technikusnak is az aktív politizálásra, munkára, tanulásra serkentésben. A lapot Telkes Gábor és Lóránd György szerkesztette. A szerkesztőség a központi épület magasföldszint 45-ben dolgozott, a lap havonta egyszer jelent meg, szerény terjedelemben, rossz papíron, hirdetésekkel s vajmi kevés „saját” pénzből tartva fenn magát.

Egyáltalán, a pénz állandó probléma volt. Nagyrészt emiatt is rendeződött meg hosszasan viták után a háború utáni első műgyetemi bál. Pénz kellett!

A vitát az okozta, hogy „az-előtt” e messze földön híres bálókat a GYOSZ (Gyáriparosok Országos Szövetsége) rendezte, igen fényes külsőségekkel. A hagyomány tartotta magát továbbra is, már csak azért is, mert a GYOSZ-nak volt pénze. A Technikus Körnek viszont elvei voltak. Heyles-e olyan bált rendezni, amelyen szmoking és hosszú estélyi ruha kötelező, mikor a Kör tagjainak még egy szolid ünnepi ruha is fejtörést okoz? Nos — állapodtak meg végül — mégis lesz bál, legyen védnök a GYOSZ, de a bevétel a miénk. És ez a lényeg. A Technikus Kör tagjai felvetették legjobb ruhájukat (sötét-

Bármilyen meglepően hangzik: a Technikus Kör ma is létezik. A 25 év előtti rettenetesen nehéz, boldog, ifjú, szenvedélyes és zűrzavaros időszak között emléke — tán helyesebb, ha azt mondom: az akkor is és ma is közös cél — erősebbnek bizonyult a múlt időnél. Az évgyűrűk megsokasodtak, s ez a néhány ember mégsem vesztette el egymást. Tuschák professzor tudja, hogy Boros Jolán az Elektromos Műveknél dolgozik, Tevan Zsófia tudja, hogy Szőnyi István a Zalka Máté alezredese. Mindenki mindenkiről tud, találkoznak, beszélgetnek, jóbarátok.

Az első bál

(Képünkön lent az első sorban középen Kossa István, a kép alsó jobb sarkában Tevan Zsófia és Vámos Tibor)

A „rendkívüli idők” talán jobban kötnek. Vagy egyszerűen az az ok, hogy tisztelték, becsülták egymást, közös szándékaikat, az eszmét, amelyért küzdöttek huszonöt év előtt, huszonöt év alatt, s közben nem értek rá öregedni...

Bíró Teréz

